

Archeologische opgraving

**Dorpsstraat 3-5, Zoetermeer
Gemeente Zoetermeer**

IDDS Archeologie rapport 1869

Colofon

Projectnummer	42620514
OM-nummer	3995029100
In opdracht van	Habété Zoetermeer BV en Huisartsengroepspraktijk Dorpsstraat
Auteur	drs. A.A.J. Griffioen
Redactie	drs. B.A. Corver
Versie	3.0
Status	definitief

Autorisatie

drs. B.A. Corver	Senior archeoloog	26-04-2016	
------------------	-------------------	------------	--

Goedkeuring

mevr. B.T. Koopmans	Gemeente Zoetermeer	2/5/2016	
---------------------	---------------------	----------	---

   IDDS Archeologie
Noordwijk, mei 2016
ISSN 2212-9650

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

NOORDWIJK (hoofdkantoor)

's-Gravendijkseweg 37
Postbus 126
2200 AC Noordwijk

T 071 - 402 85 86
info@idds.nl
www.idds.nl

VEENENDAAL

T 0318 - 69 00 22

BREDA

T 076 - 548 66 20

HOOGVEEN

T 0528 - 72 22 29

SEVENUM

T 077 - 467 05 86

www.idds.nl

SAMENVATTING:

In opdracht van Habété Zoetermeer BV en Huisartsengroepspraktijk Dorpsstraat heeft archeologisch onderzoeksbureau IDDS Archeologie op 6 april 2016 een opgraving uitgevoerd aan de Dorpsstraat 3-5 in Zoetermeer, gemeente Zoetermeer. De aanleiding voor dit onderzoek is een uitbreiding van circa 6 m breed aan de voorzijde van de bestaande bebouwing aan de Dorpsstraat 3 en 5. Tijdens deze nieuwbouw zal de bodem tot 0,71 m -mv worden afgegraven. Eventueel aanwezige archeologische waarden zullen hierdoor verstoord, dan wel vernietigd worden. Het doel van het onderzoek is daardoor om deze archeologische waarden *ex situ* veilig te stellen.

Tijdens het onderzoek zijn muurresten teruggevonden van het oude gemeentehuis van Zoetermeer. Dit gebouw heeft vanaf de 18^e tot 1959 in het onderzoeksgebied gestaan. De muurstukken bestaan uit de fundering van een buitenmuur, een kelder muur met aanzet tot gewelf en een bakstenen wenteltrap. Op basis van de bakstenen, waarmee de muurdelen zijn opgebouwd, zijn er binnen deze muurresten ten minste twee fases aan te wijzen: Een fase die vóór 1850 dateert en waarschijnlijk teruggaat tot in de 18^e eeuw en een fase die van na 1850 dateert.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Onderzoekskader	5
1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek	5
1.3. Ligging van het plangebied.....	5
2. VOORONDERZOEK.....	7
2.1. Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context	7
2.2. Aard en ouderdom van de vindplaats(en)	9
3. WERKWIJZE	10
4. RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK	11
4.1. Bodemopbouw	11
4.2. Sporen	12
4.3. Vondsten.....	16
5. SYNTHESE	17
6. BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN.....	18
LITERATUUR EN KAARTEN	20
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	21

BIJLAGEN

1. Topografische kaart
2. Periodentabel
3. Overzichtskaart
4. Allesporenkaart
5. Sporenlijst
6. Vondstenlijst
7. Historische kaart
8. Historische bronnen aangeleverd door Oud Soetermeer

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Toponiem</i>	Dorpsstraat 3-5
<i>Onderzoekmeldingsnummer</i>	3995029100
<i>Plaats</i>	Zoetermeer
<i>Gemeente</i>	Zoetermeer
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Zoetermeer E 329
<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
<i>Coördinaten</i>	
<i>Centrum</i>	93.689/452.490
<i>Hoekpunten</i>	93.681/452.492 (nw)
	93.704/452.483 (no)
	93.702/452.478 (zo)
	93.679/452.487 (zw)
<i>Oppervlakte plangebied</i>	147 m ²
<i>Oppervlakte onderzoeksgebied</i>	147 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Bouwvergunning
<i>Uitvoerder</i>	IDDS Archeologie Contactpersoon: dhr. B.A. Corver Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-4028586 E-mail: bcorver@idss.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Zoetermeer Afdeling Ruimte: Vergunningverlening, toezicht en handhaving Contactpersoon: mevr. B.T. Koopmans Postbus 15 2700 AA Zoetermeer Tel: 079-3468648 E-mail: b.t.koopmans@zoetermeer.nl
<i>Beheer en plaats van documentatie en vondsten</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Zuid-Holland Kalkovenweg 23, 2401 LJ Alphen aan den Rijn
<i>Uitvoering onderzoek</i>	6 april 2016

1. Inleiding

1.1. Onderzoekskader

In opdracht van Habété BV Zoetermeer BV en Huisartsengroepspraktijk Dorpsstraat heeft archeologisch onderzoeksbureau IDDS Archeologie op 6 april 2016 een opgraving uitgevoerd aan de Dorpsstraat 3-5 in Zoetermeer, gemeente Zoetermeer. De aanleiding voor dit onderzoek is een uitbreiding van circa 6 m breed aan de voorzijde van de bestaande bebouwing aan de Dorpsstraat 3 en 5. Tijdens deze nieuwbouw zal de bodem tot 0,71 m -mv worden afgegraven. Eventueel aanwezige archeologische waarden zullen hierdoor verstoord, dan wel vernietigd worden. Het doel van het onderzoek is daardoor om deze archeologische waarden *ex situ* veilig te stellen.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.3 (KNA; Centraal College van Deskundigen 2013) en conform het Programma van Eisen (PvE) dat voor dit onderzoek is opgesteld door IDDS Archeologie (Moerman 2015).

Het veldwerk stond onder leiding van A.A.J. Griffioen (senior KNA archeoloog). Het veldteam bestond verder uit de archeologen M. Stolk, R. Elisma en A. Koekkelkoren. De wetenschappelijke leiding was in handen van B. A. Corver, senior KNA-archeoloog.

Deze rapportage bevat de resultaten van het onderzoek.

1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek

Om de doelstelling van het onderzoek te realiseren dient op de volgende onderzoeksvragen een antwoord te worden gegeven:

- Wat is de aard, omvang, kwaliteit en het verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?
- Wat is de conservering en gaafheid van de vindplaats(-en)?
- Wat is de fasering van de vindplaats(-en)?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Uit welke periode dateren de eventuele sporen?
- Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?
- Indien geen of nauwelijks archeologische resten worden aangetroffen: wat is de reden hiervoor?
- Wat kan op basis van het onderzoek worden gezegd over de (oudste) veenontginningen in dit gebied?
- Hoe verhouden de aangetroffen resten zich tot de bekende historische bebouwing (het oude gemeentehuis van Zoetermeer)?
- Wat voor uitspraken kunnen er op basis van de aangetroffen resten gedaan worden over de leefwijze van de bewoners van het plangebied (beroep, welvaart, etc.)? Past dit binnen de bekende historische gegevens?
- Geeft het onderzoek inzicht in de lokale voedsleconomie? Zo ja, welke?
- Zijn er aanwijzingen voor oude perceelsscheidingen? Komen deze overeen met het historische kaartmateriaal?
- Wat is de relatie van de resultaten van dit onderzoek met de resultaten van nabijgelegen onderzoeken?

1.3. Ligging van het plangebied

De ligging van het onderzochte gebied, oftewel het plangebied, staat weergegeven in bijlage 1. Het plangebied omvat de percelen 3 en 5 aan de Dorpsstraat in Zoetermeer. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in bijlage 3. Kort voor de uitvoering van de opgraving was het plangebied in gebruik als parkeerplaats (Figuur 1).

Figuur 1: Het plangebied voorafgaand aan het veldwerk (foto richting het zuidoosten).

2. Vooronderzoek¹

2.1. Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context

2.1.1. Cultuurlandschap

In de periode van ongeveer 8000 tot 4500 voor Chr. bevond zich langs de hele Nederlandse kust een uitgestrekt getijdengebied vergelijkbaar met de huidige Waddenzee. Ter plaatse van Zoetermeer bevond zich een grote en diepe getijdengeul waardoor nagenoeg kan worden uitgesloten dat er in Zoetermeer archeologische resten voorkomen uit de periode van voor ongeveer 5000 jaar geleden (dat wil zeggen resten uit het Paleo-, Meso- en het grootste deel van het Neolithicum).

Ongeveer 5000 jaar geleden raakte de Nederlandse kust gesloten en verdween het waddenzeegebied. Door de verzoeting van het gebied kon er veen ontstaan; eerst rietveen, later ook bosveen en uiteindelijk hoogveen (allemaal behorend tot het Hollandveen). Ook gedurende deze periode van veengroei waren er nog weinig mogelijkheden voor de mens om het gebied te gebruiken. Een uitzondering vormde een natuurlijk veenmeer (het Zoetermeerse meer, nu de Zoetermeerse meerpolder) dat waarschijnlijk al in de Romeinse tijd bestond. Het meer ontwaterde via de Zwiet (een veenstroom ter plaatse van de huidige Weipoortse Vliet) op de Oude Rijn en kon dus in de Romeinse tijd al worden bereikt en worden gebruikt voor bijvoorbeeld jacht of visvangst. Archeologische resten uit de Bronstijd en IJzertijd zijn waarschijnlijk op het grondgebied van Zoetermeer niet aanwezig (geweest). Vanaf de Romeinse tijd kunnen er mensen hebben gewoond en gewerkt langs de oevers van het Zoetermeerse meer (hoewel hiervan tot nu toe geen sporen zijn gevonden). In de 10^e eeuw na Chr. was er bij het meer sprake van een dorp Zoetermeer. Wanneer dit dorp precies is ontstaan, is onduidelijk. Oud Soetermeer gaat er van uit dat deze vroegste nederzetting gezocht moet worden in het Lange Land, een gebied tussen de Leidsewallenwetering (Aziëweg) en de Broekweg (-zijde en -kade).

Vanaf de 11^e en 12^e eeuw werd het veengebied rondom Zoetermeer ontgonnen voor landbouw. Daarbij werden ten behoeve van de ontwatering van het veen verschillende lange rechte sloten gegraven, zogenaamde ontginningsassen. Op de kruispunten van verschillende van deze ontginningsassen ontstonden nieuwe dorpen. Het dorp Zoetermeer werd met het verplaatsen van de ontginningen ook verplaatst, weg van het meer, ongeveer ter hoogte van de kruising van de Dorpsstraat en de Delftsewallen/Leidsewallen.

Vanaf de 14^e eeuw werden door inklinking en veraarding van het veen de landbouwgronden steeds minder bruikbaar. Men besloot daarom om steeds meer van het veen af te graven en te verkopen als brandstof. In de 17^e eeuw waren alleen de wegen, huispercelen en de kades van de weteringen niet afgegraven en lagen als smalle dammetjes in een groot, ongeveer 4 m diep, meer. Vanaf de 17^e eeuw werden delen van het meer stukje bij beetje ingepolderd en drooggelegd, waardoor landbouw weer mogelijk werd.

Gedurende deze periode, van de 14^e tot en met de 17^e eeuw, zijn de dorpen Zoetermeer en het naastgelegen Zegwaard langs de huidige Dorpsstraat aan elkaar gegroeid. Dit gebeurde op de plaats waar het veen nog niet was afgegraven en als een veenrest(dijk) in het toenmalige landschap aanwezig was. De in Zoetermeer voorkomende archeologische resten zullen alleen voorkomen op plaatsen waar restanten van het veen aanwezig zijn. Deze gebieden zijn dan ook door de gemeente Zoetermeer in 2003 aangewezen als archeologisch waardevolle gebieden (Archeologische Monumentenkaart Zoetermeer).

2.1.2. Geomorfologie en bodem

Het plangebied ligt aan de Dorpsstraat in de historische dorpskern van Zoetermeer. De ondergrond bestaat uit niet-afgegraven Hollandveen als onderdeel van een zogenaamde veenrestdijk. Uit een naburige geologische boring opgenomen in DINO-loket blijkt dat het veen reikt tot een niveau van -11,4 m NAP (ongeveer 10,5 m onder maaiveld). De bodemopbouw in de top van het veenpakket zal echter niet meer geheel natuurlijk zijn. Doordat het plangebied al vier à vijf eeuwen deel uitmaakt van een bewoningslint zal er in het plangebied een antropogene bodem aanwezig zijn. Een antropogene bodem in een stads/dorpskern bestaat meestal uit meerdere ophooglagen als gevolg van het accumuleren van dorpsafval en het meermalen vervangen van de gebouwen. In de meeste gevallen werd een gebouw gesloopt tot aan de funderingen en werd het sloopmateriaal gebruikt om het terrein te egaliseren en te verstevigen voor de bouw van nieuwe gebouwen. Oude funderingen werden vaak hergebruikt bij de

¹ De informatie in dit hoofdstuk is grotendeels ontleend aan het programma van eisen (Moerman 2015).

bouw van nieuwe gebouwen. Alleen bij de aanleg van nieuwe funderingen, kelders en water- en beerputten werd er diep in de bodem gegraven en verdwenen de voormalige bewoningslagen. Pas vanaf de tweede helft van de 20^e eeuw werd het gebruikelijk om alle oude funderingen en puinlagen uit een gebied te verwijderen alvorens nieuwe funderingen aan te brengen.

2.1.3. *Archeologie*

Binnen het plangebied zijn geen terreinen aanwezig die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) als waardevol staan aangegeven. Ook zijn er geen waarnemingen en vondsten gemeld en geen eerdere onderzoeken uitgevoerd. Door de gemeente Zoetermeer is de dorpskern, waar het plangebied onderdeel van is, aangewezen als Archeologisch Waardevol Gebied. Dit betekent dat er hoogstwaarschijnlijk archeologische bewoningsresten aanwezig zijn uit de periode 1250 tot heden. De in de grond aanwezige sporen zijn van groot belang voor de reconstructie van de bewoningsgeschiedenis van de (voormalige) dorpen Zoetermeer en Zegwaard. Op de IKAW heeft het plangebied een lage verwachtingswaarde, waarschijnlijk omdat de verwachtingen op deze kaart voornamelijk gebaseerd zijn op bodemsoorten en veenbodems stelselmatig een lage verwachtingswaarde krijgen. Het feit dat het plangebied binnen een oude dorpskern ligt, is op deze kaart niet meegenomen. Dat is wel het geval op de CHS (Cultuurhistorische Hoofdstructuur) van de provincie Zuid-Holland, waar de dorpskern een hoge verwachtingswaarde heeft gekregen.

In de directe omgeving van het plangebied zijn meerdere archeologische onderzoeken uitgevoerd. Een archeologisch bureau- en booronderzoek op ongeveer 75 m ten noordoosten (onderzoeksmelding 36174) heeft uitgewezen dat de ondergrond van het gebied bestaat uit het Laagpakket van Wormer (Formatie van Naaldwijk). In dat pakket zijn geen aanwijzingen voor archeologische resten aangetroffen. Erboven ligt Hollandveen, waarvan de top verstoord is. Daarbovenop ligt een ophoogpakket dat op basis van de vondsten in de Nieuwe tijd gedateerd kan worden. Een laatmiddeleeuwse datering voor de basis van het ophoogpakket kan echter niet uitgesloten worden. Binnen dezelfde onderzoekslocatie zijn enkele onderzoeken uitgevoerd door de Archeologische Werkgroep Zoetermeer (onderzoeksmeldingen 1846, 2392 en 2397; waarnemingen 37532, 37559, 37556 en 37568) waarbij sporen en vondsten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd zijn aangetroffen. Deze onderzoeken en een archeologisch bureauonderzoek door IDDS Archeologie zijn de aanleiding geweest voor het uitvoeren van een opgraving. Bij deze opgraving zijn voornamelijk resten aangetroffen uit de Nieuwe tijd A en de Nieuwe tijd B. Het gaat om de resten van een herberg met de bijbehorende bijgebouwen en straatwerk die eeuwen lang op de locatie heeft gestaan. De ontwikkeling van de herberg door de eeuwen heen is in kaart gebracht. De oudste resten dateren in de 14^e en 15^e eeuw en zijn afkomstig uit ophooglagen van een verdiepingsput achter op het terrein. Een sloot dateert mogelijk uit de periode van de veenontginningen, maar dit kon niet met zekerheid worden vastgesteld.

Naast bovengenoemde onderzoeken zijn in de omgeving van het plangebied nog meerdere andere onderzoeken uitgevoerd, veelal door de Archeologische Werkgroep Zoetermeer. Circa 150 m ten zuidoosten van de locatie is bij een bureauonderzoek en de begeleiding van milieukundige boringen gebleken dat er geen nader onderzoek noodzakelijk was (onderzoeksmelding 30231). De onderzijde van het (rest)veen lag ter plaatse op een diepte van 3,2 tot 4,5 m –mv. De Archeologische Werkgroep heeft bij diverse onderzoeken, onder andere aan de Dorpsstraat, sporen en vondsten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetoond.

2.1.4. *Historie*

Op basis van historisch kaartmateriaal uit 1611 en 1615 kan worden aangenomen dat het plangebied in de 17^e eeuw al bebouwd was. Uit informatie uit het historisch archief van Zoetermeer, gekregen van dhr. R. Grootveld van Oud Soetermeer, blijkt dat het plangebied in 1732 onderdeel was van een erf en een woning (Bijlage 8). Deze woning staat ook afgebeeld op de kaart van Vis uit 1763 en op een gravure uit 1761. In 1758 is het huis in bezit en bewoond door administrerend ambachtsheer Willem Gijsbert Schouten van de Ambachtsheerlijkheid van Zoetermeer. Vanaf het begin van de 19^e eeuw wordt het huis bewoond door de burgemeester van Zoetermeer en in 1874 wordt het huis gekocht door de gemeente Zoetermeer en omgebouwd tot het gemeentehuis. Op basis van het minuutplan van ongeveer 1811-1830 blijkt dat het plangebied deels bebouwd is met de burgemeesterswoning en deels in gebruik als tuin (Bijlage 7).

Het gebouw is tot in de 20^e eeuw in gebruik als het gemeentehuis van Zoetermeer. In 1959 wordt het gebouw, dat ondanks verschillende verbouwingen stamt uit ten minste de 18^e eeuw, niet langer gebruikt en daarom afgebroken. Het terrein ligt daarna tot ongeveer 1980 braak. De huidige gebouwen van huisnummers 3 en 5 zijn gebouwd in 1980. Waarschijnlijk is ook de parkeerplaats die voor deze gebouwen ligt aangelegd in dat jaar.

2.2. Aard en ouderdom van de vindplaats(en)

Uit eerdere archeologische onderzoeken en waarnemingen en uit historische bronnen blijkt dat de dorpskern van Zoetermeer waarschijnlijk al sinds de 13de eeuw permanent bewoond is geweest. Vanwege deze permanente bewoning wordt aangenomen dat het bovenste deel van het veenpakket verstoord is geraakt en dat er daarom nog slechts een zeer lage verwachting is op archeologische resten uit het Midden-Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen. In het plangebied geldt echter, vanwege de ligging in de dorpskern, een hoge verwachting voor het aantreffen van archeologische waarden uit de perioden Late Middeleeuwen tot en met Nieuwe tijd.

In een dorpskern komen uiteenlopende archeologische complextypen voor, maar binnen het plangebied zijn (delen van) nederzettingscomplexen (zoals huisplaatsen) en infrastructurele complexen (zoals percelering/verkaveling) het meest waarschijnlijk. Op grond van het bureauonderzoek worden binnen het plangebied in het bijzonder de archeologische resten verwacht van het oude gemeentehuis van Zoetermeer dat gebouwd is in de 17^e of de 18^e eeuw en in 1959 is gesloopt.

3. Werkwijze

De oppervlakte van het onderzoeksgebied bedraagt ca. 147 m² en beslaat een zone van 6 meter breed die langs de gehele lengte van de bebouwing op de Dorpsstraat 3 en 5 loopt. Direct grenzend aan de bestaande bebouwing waren nog twee portieken en begroeiing aanwezig, die een belemmering vormde (Figuur 1). Echter aangezien er vanwege eventueel instortingsgevaar niet direct langs de bebouwing gegraven kon worden, heeft dit het onderzoek niet gehinderd.

In het onderzoeksgebied is één werkput aangelegd. Conform het PvE is deze werkput tot op de maximale verstoringsdiepte van 0,91 m – peil, ofwel 0,71 m - mv onderzocht. Hierbij vormde diverse kabels en leidingen een belemmering, waardoor niet overal op deze diepte gegraven kon worden (Bijlage 4). Omdat het onderzoeksvlak zich op een diepte van 0,71 m - mv net in of net onder de recente toplaag bevond, is er tijdens het onderzoek slechts één vlak aangelegd.

Dit vlak is aangelegd met een graafmachine met gladde bak (Figuur 2). Bij de aanleg van de vlakken en bij het afzoeken van het opgravingsvlak en de stort is een metaaldetector ingezet. Het vlak is gefotografeerd. De vondsten zijn per spoor of per stratigrafische eenheid verzameld. De tekeningen van het vlak, de profielkolom en de coupes zijn analoog vervaardigd (schaal 1:20). De vaste meetpunten voor de vlaktekening zijn digitaal ingemeten met behulp van een GPS en een *robotic total station*.

De werkzaamheden zijn uitgevoerd conform het PvE en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3 (CCvD 2010). Na afloop van het onderzoek zijn de werkputten weer dichtgemaakt.

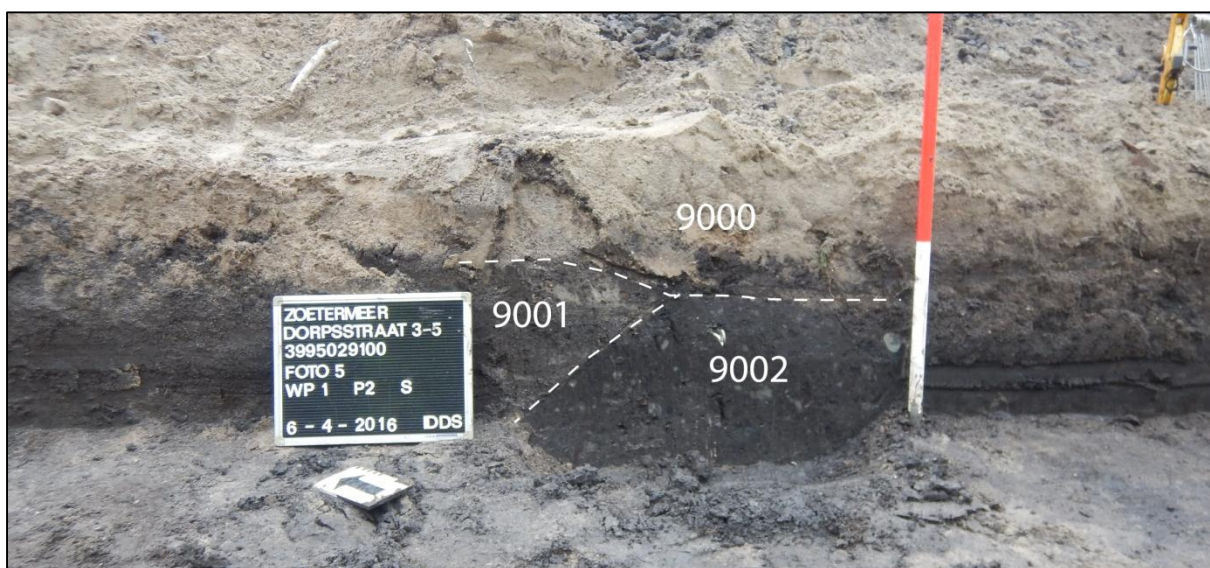
Documentatie bodemopbouw

Zoals hierboven reeds beschreven bevond het vlak zich tijdens het onderzoek net in of net onder de recente toplaag. Hierdoor verschaftte de profielen weinig informatie over de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied. Om de stratigrafische opbouw toch in beeld te brengen, zijn in het noordprofiel drie profielkolommen met een breedte van ca. 1 m gedocumenteerd. De profielkolommen zijn driedimensionaal ingemeten, schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en getekend op een schaal van 1:20. De lithologische en bodemkundige beschrijving is conform de NEN5104 norm, de Archeologische Standaard Boormethode (Bosch 2008) en De Bakker en Schelling (1989) uitgevoerd. Dit betekent dat bij het beschrijven van de lagen is gelet op textuur (grondsoort), bodemopbouw, oxidatie- en reductievlekken van ijzer en mangaan, kalkgehalte, kleur en archeologische indicatoren waaronder aardewerk en houtskool.

4. Resultaten van het onderzoek

4.1. Bodemopbouw

Zoals reeds in het vorige hoofdstuk beschreven, is het onderzoek gelimiteerd aan de maximale ontgravingsdiepte die op 0,71 m -mv ligt. Hierdoor bevond het onderzoeksvlak zich in grote delen van de werkput in of net onder de recente toplaag (Laag 9000/9001/9004). Op Figuur 3 is dit duidelijk te zien. Op Figuur 2 is een profielopname te zien ten hoogte van een punt waar de bodemopbouw meer diffuse is (profiel 2, Bijlage 4). Aan dit profiel valt af te lezen dat onder de recente toplaag een ophogingspakket begint dat is opgebouwd uit donkergrijs zand vermengd met lichtgrijze brokjes klei (9002). In dit pakket werd echter plastic en modern aardewerk aangetroffen, wat aangeeft dat de ouderdom van deze laag ook relatief recent moet zijn. Oude ophogingslagen zijn tijdens het onderzoek niet aangesneden.

Figuur 2: Profiel 2.

Figuur 3: Profiel 3.

4.2. Sporen

Tijdens het onderzoek zijn zeven spoornummers uitgeschreven (Bijlage 4 en 5). In tabel 1 staat een overzicht van de aard van de aangetroffen sporen.

aard spoor	aantal
muur	3
paal	3
kuil	1
totaal	7

Tabel 1: Overzicht van de aangetroffen sporen.

Zoals uit tabel 1 op te maken valt, zijn er tijdens het onderzoek drie houten palen aangetroffen (Bijlage 4, S4, S6 en S7). De top van deze palen bevond zich in de recente toplaag en de palen waren nog in een zeer goede staat. Op basis hiervan is in het veld reeds geconcludeerd dat de palen modern zijn en hooguit slechts enkele tientallen jaren oud zijn. De archeologische relevantie van de palen is daarmee zeer beperkt.

Wat archeologisch wel interessant is, zijn de drie stukken muurwerk die tijdens het onderzoek aangetroffen zijn (Bijlage 4, S1 t/m 3). De muurstukken bestaan uit een fundering (S1), een (kelder)muur met aanzet tot een gewelf (S3) en een deel van een bakstenen wenteltrap (S2).

De fundering is 2,6 m lang en is in het zuidelijk deel twee steens dik en in het noordelijk deel drie steens breed. Daarnaast lijkt de muur op de overgang van het twee steens gedeelte naar het drie steens gedeelte een hoek richting het oosten te maken. Deze zijmuur is echter grotendeels weggebroken waardoor alleen de aanzet nog zichtbaar is (Figuur 4). De muur is gemetseld met zachte kalkmortel en opgebouwd uit twee verschillende soorten rode bakstenen, namelijk industrieel vervaardigde stenen met een formaat van 19x9x4 cm en gebroken, handgevormde bakstenen met een formaat van ..x8x3,5 cm. De gebroken bakstenen zijn waarschijnlijk hergebruikte bakstenen die mogelijk afkomstig zijn van eerdere fases van de bebouwing binnen het onderzoeksgebied. Dat de gebroken bakstenen handgevormd zijn en de complete bakstenen industrieel vervaardigt zijn, geeft tevens aan dat de handgevormde bakstenen ouder zijn. De industrieel vervaardigde bakstenen kunnen op basis van de productiemethode na 1850 gedateerd worden en de handgevormde bakstenen voor 1850. Gezien het formaat van de handgevormde bakstenen zullen deze echter ook niet al te oud zijn en kunnen zij op zijn vroegst nog uit de 17^e eeuw dateren.

Figuur 4: Spoor 1 en 2 (foto richting het zuidwesten).

Het voorkomen van zowel oude als jongere bakstenen in de fundering kan erop wijzen dat de fundering ergens in de tweede helft van de 19^e eeuw of in de 20^e eeuw verbouwd is, maar het is tevens mogelijk dat de gehele fundering uit deze periode stamt en bij de bouw van de fundering oude bakstenen hergebruikt zijn. Doordat de industriële bakstenen alleen aan de bovenkant aanwezig zijn, lijkt het erop dat deze bakstenen bij een verbouwing of reparatie horen.

Uit de historische bronnen is bekend dat er ten minste vanaf de 18^e eeuw een relatief groot pand in het onderzoeksgebied gestaan heeft. Dit gebouw heeft tussen 1874 en 1959 dienst gedaan als gemeentehuis (Figuur 5 en 6). Het pand is pas in 1959 afgebroken. Vermoedelijk heeft de aangetroffen fundering tot dit pand behoord. In bijlage 7 staat het onderzoeksgebied aangegeven op de kadastrale minuutkaart uit omstreeks 1832. Zoals op deze afbeelding te zien is, bevindt zich ten hoogte van de plek waar de fundering aangetroffen is een deel van de achtergevel van het gebouw. Hierdoor is het aannemelijk dat de aangetroffen fundering van deze achtergevel is. In Figuur 5 en 6 staan twee oude foto's van het gebouw op de Dorpstraat 3 uit de 20^e eeuw afgebeeld. Als de foto's vergeleken worden met het gebouw dat op de kadastrale minuutkaart afgebeeld staat, dan valt op dat het gebouw op de foto's langer is. Het lijkt er daardoor op dat het gebouw in de periode na 1832 aan de achterzijde verlengd is. Deze latere uitbouw sluit goed aan bij de twee verschillende soorten bakstenen die in de fundering met spoornummer 1 aangetroffen zijn en die op een mogelijke verbouwing zouden kunnen wijzen.

Figuur 5: Foto van Dorpsstraat 3 uit 1915-1920 (foto richting het westen).

Figuur 6: Foto van Dorpsstraat 3 uit 1957 (foto richting het zuidwesten).

Ten noorden van de fundering met spoornummer 1 is een bakstenen wenteltrapje aangetroffen (Figuur 4). De trap is gemetseld met zachte kalkmortel en is opgebouwd uit dezelfde industrieel vervaardigde bakstenen als die in spoor 1 aangetroffen zijn. Hierdoor is het aannemelijk dat de trap bij de jongere fase van de fundering hoort en derhalve van na 1850 dateert. Gezien de stratigrafische ligging van de trap is het aannemelijk dat hij als keldertrap geïnterpreteerd moet worden, wat betekent dat er ten hoogte van de trap een kelder aanwezig was.

Figuur 7: Spoor 3 en 5.

Dat het vroegere gebouw aan de Dorpsstraat 3 een of meerdere kelders had, kan tevens afgeleid worden aan de hand van het muurwerk met spoornummer 3. Dit muurwerk is een halfsteens muurtje met aan de bovenzijde een aanzet tot een gewelf. Gezien de dikte van de muur lijkt het er niet op dat de muur als fundering geïnterpreteerd moet worden, maar waarschijnlijk eerder als keldermuur. De aanzet tot een gewelf aan de bovenkant van het muurstuk sluit hier dan ook goed bij aan. De keldermuur is gemetseld met harde kalkmortel en is opgebouwd uit handgevormde rode bakstenen met een formaat van 19x8x3,5 cm. Op basis van deze opbouw lijkt de keldermuur bij de oudere fase te horen die reeds besproken is bij de bespreking van spoor 1.

Direct ten westen van spoor 3 is een langgerekte kuil gevonden (Bijlage 4, Figuur 7, S5). De langgerekte kuil ligt precies op de plaats waar de westelijke fundering van het vroegere gebouw aan de Dorpsstraat 3 verwacht kan worden en lijkt qua omvang ook goed bij een funderings sleuf te passen. Mogelijk moet het spoor dan als de onderkant van deze sleuf geïnterpreteerd worden, waarbij al het vroegere muurwerk tijdens de sloop van het gebouw weggebroken is.

4.3. Vondsten

Tijdens het onderzoek zijn naast baksteenmonsters vier vondsten verzameld. Deze vier vondsten bestaan uit vier fragmenten aardewerk. De fragmenten behoren tot de aardewerksoorten faience en wit- en roodbakend aardewerk.² De fragmenten zijn relatief klein, waardoor er weinig over het aardewerk te zeggen valt. Op basis van de uiterlijke kenmerken dateren de fragmenten uit de periode van de 18^e tot de 19^e eeuw.

De vier fragmenten aardewerk zijn afkomstig uit laag 9002, waar ook plastic in aangetroffen is. Het aardewerk kan derhalve als opspit beschouwd worden.

² Determinatie B. A. Corver.

5. Synthese

Tijdens het onderzoek zijn muurresten teruggevonden van het oude gemeentehuis van Zoetermeer. Dit gebouw heeft vanaf de 18^e eeuw tot 1959 in het onderzoeksgebied gestaan. De muurstukken bestaan uit de fundering van een buitenmuur, een kelder muur met aanzet tot gewelf en een bakstenen wenteltrap. Op basis van de bakstenen waarmee de muurdelen zijn opgebouwd, zijn er binnen deze muurresten ten minste twee fases aan te wijzen: Een fase die voor 1850 dateert en waarschijnlijk teruggaat tot in de 18^e eeuw en een fase die van na 1850 dateert.

Doordat het onderzoek gebonden was aan de maximale ontgravingsdiepte zijn oudere archeologische niveaus, die uit de periode van voor 1600 dateren, niet bereikt.

6. Beantwoording van de onderzoeksvragen

Aan de hand van de resultaten van het onderzoek kunnen de volgende antwoorden op de onderzoeksvragen geformuleerd worden:

- *Wat is de aard, omvang, kwaliteit en het verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?*

De archeologische sporen bestaan uit drie recente houten palen, een funderings sleuf en drie muurstukken.

De muurstukken bestaan uit de fundering van een buitenmuur, een kelder muur met aanzet tot gewelf en een bakstenen wenteltrap. Alle drie de muurstukken behoren tot het gebouw dat vanaf de 18^e eeuw tot 1959 op de Dorpsstraat 3 gestaan heeft en dat tussen 1874 en 1959 dienst gedaan heeft als gemeentehuis van Zoetermeer. De muurresten waren in goede staat en derhalve goed geconserveerd.

- *Wat is de conservering en gaafheid van de vindplaats(-en)?*

Het onderzoek was gebonden aan de maximale ontgravingsdiepte van de toekomstige bouwwerkzaamheden. Op dat niveau is niet de gehele fundering van het vroegere gemeentehuis aangetroffen, maar slechts delen daarvan. Het is echter niet uitgesloten dat deze funderingen op een dieper niveau nog wel intact zijn. De conservering en gaafheid van de vindplaats is daardoor onduidelijk.

- *Wat is de fasering van de vindplaats(-en)?*

Tijdens het onderzoek zijn muurresten uit twee fase aangetroffen: Een fase die voor 1850 dateert en waarschijnlijk teruggaat tot in de 18^e eeuw en een fase die van na 1850 dateert.

- *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*

Tijdens het onderzoek zijn vier fragmenten aardewerk gevonden die uit de periode van de 18^e tot de 19^e eeuw dateren.

- *Uit welke periode dateren de eventuele sporen?*

De sporen dateren uit de periode van de 18^e eeuw tot in het heden.

- *Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?*

De archeologische resten zijn aangetroffen in de bovenste ophogingslaag.

- *Indien geen of nauwelijks archeologische resten worden aangetroffen: wat is de reden hiervoor?*

Het onderzoek was gebonden aan de maximale ontgravingsdiepte van de toekomstige bouwwerkzaamheden en werd verder lokaal gehinderd door kabels en leidingen. Hierdoor is het eerste archeologische niveau niet overal gehaald en waar dit niveau wel gehaald werd, zijn alleen de jongste archeologische sporen uit het onderzoeksgebied aangetroffen. Door eeuwen lange ophoging kunnen op diepere niveaus nog oudere archeologische resten verwacht worden.

- *Wat kan op basis van het onderzoek worden gezegd over de (oudste) veenontginningen in dit gebied?*

Het niveau waarop sporen van de middeleeuwse veenontginning verwacht kunnen worden, is tijdens het onderzoek niet bereikt. Dit komt omdat het onderzoek aan de maximale ontgravingsdiepte van de toekomstige bouwwerkzaamheden gebonden was.

- *Hoe verhouden de aangetroffen resten zich tot de bekende historische bebouwing (het oude gemeentehuis van Zoetermeer)?*

De drie muurresten die tijdens het onderzoek aangetroffen zijn, horen bij het oude gemeentehuis van Zoetermeer dat tot 1959 in het onderzoeksgebied gestaan heeft.

Doordat het onderzoek gebonden was aan de maximale ontgravingsdiepte van de toekomstige bouwwerkzaamheden, zijn de resultaten van het onderzoek te beperkt om alle onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. De onderstaande onderzoeksvragen kunnen daardoor niet beantwoord worden:

- *Wat voor uitspraken kunnen er op basis van de aangetroffen resten gedaan worden over de leefwijze van de bewoners van het plangebied (beroep, welvaart, etc.)? Past dit binnen de bekende historische gegevens?*
- *Geeft het onderzoek inzichten in de lokale voedsel economie? Zo ja, welke?*
- *Zijn er aanwijzingen voor oude perceelsscheidingen? Komen deze overeen met het historische kaartmateriaal?*
- *Wat is de relatie van de resultaten van dit onderzoek met de resultaten van nabijgelegen onderzoeken?*

Literatuur en kaarten

ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Zuid-Holland 1:25000*, Den Haag.

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989 (1966): *Systeem van de bodemclassificatie voor Nederland*, Wageningen.

Bosch, J.H.A., 2008: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1., Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2*, Utrecht (Deltares-rapport 2008-U-R0881/A).

Centraal College van Deskundigen, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.3, Gouda.

Moerman, 2015: *Programma van Eisen. Dorpsstraat 3-5 in Zoetermeer, gemeente Zoetermeer*, Noordwijk (IDDS Archeologie).

Wilbers, A.W.E., 2013: *Archeologisch bureauonderzoek: Dorpsstraat 3-5, Zoetermeer, gemeente Zoetermeer*, Noordwijk (IDDS Archeologie rapport 1607).

Lijst van afkortingen en begrippen

Afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AWN	Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland
GPS	Global Positioning System
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Verklarende woordenlijst

antropogeen	Ten gevolge van menselijk handelen (door mensen veroorzaakt/gemaakt)
Archis-melding	Elke melding bij het centraal informatiesysteem (Archis)
conservering	Mate waarin grondsporen, anorganische en organische archeologische resten bewaard zijn
couperen	Het maken van één of meer verticale doorsneden door een spoor of laag om de aard, diepte, vullingen, vorm en relaties met andere fenomenen vast te stellen
gaafheid	Mate van (fysieke) verstoring van de bodem, zowel in verticale zin (diepte) als in horizontale zin (omvang)
Hollandveen	Holocene formatie, ontstaan tussen 3500 en 1500 voor Chr.
Holoceen	Jongste geologisch tijdvak dat nog steeds voortduurt (vanaf de laatste ijstijd: ca. 8800 jaar voor Chr.)
humeus	Organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
in situ	Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponneerd, weggegooid of verloren
laag	Een vervolgbare grondeenheid die op archeologische of geologische gronden als eenheid wordt onderscheiden
lithologie	Wetenschap die zich bezighoudt met de beschrijving en het ontstaan van de sedimentaire gesteenten
lutum	Kleideeltjes kleiner dan 2 µm
oeverwal	Langgerekte rug langs een rivier of kreek, ontstaan doordat bij het buiten de oevers treden van de stroom het grovere materiaal het eerst bezinkt
oxidatie	Reactie met zuurstof (roesten/corrosie bij metalen; 'verbranding' bij veen)
plangebied	Gebied waarbinnen de realisering van de planvorming het bodemarchief kan bedreigen
Pleistoceen	Geologisch tijdperk dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatwisselingen van gematigd warm tot zeer koud (de vier bekende ijstijden). Na de laatste ijstijd begon het Holoceen (ca. 8800 voor Chr.)
prehistorie	Dat deel van de geschiedenis waarvan geen geschreven bronnen bewaard zijn gebleven
strandvlakte	Groot vlak zandig gebied tussen twee strandwallen
strandwal	Langs de kust gevormde langgerekte zandrug die uitsteekt boven het gemiddelde hoogwaterniveau; geeft in Nederland de oude ligging van de kustlijn weer
stratigrafie	Opeenvolging van lagen in de bodem
stuwwal	Door de druk van het landijs in het Saalien opgedrukte rug van scheefgestelde preglaciale sedimenten
vindplaats	Ruimtelijk begrensd gebied waarbinnen zich archeologische informatie bevindt
zeldzaamheid	Mate waarin een bepaald type monument schaars is (of is geworden) voor een periode of in een gebied

Bijlage 1. Topografische kaart

94000

94000

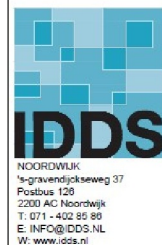
Legenda

 plangebied

IDDs Archeologie

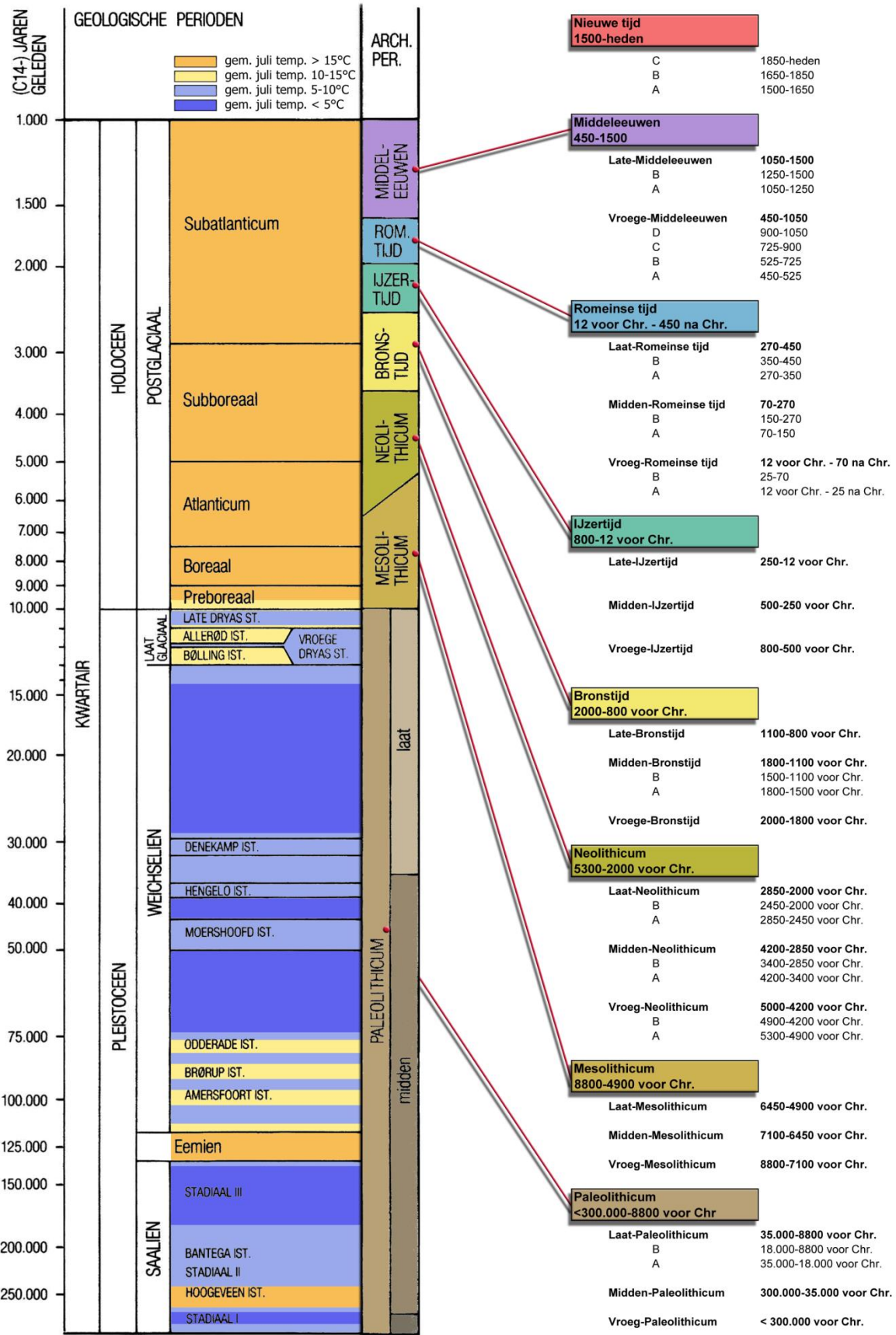
Projectnaam: Zoetermeer, Dorpsstraat 3-5
 Projectnummer: 42620514
 OMnr: 3995029100
 Projectleider: BCO
 Getekend door: AKO
 Schaal: 1:5.000
 Datum: 11-4-2016

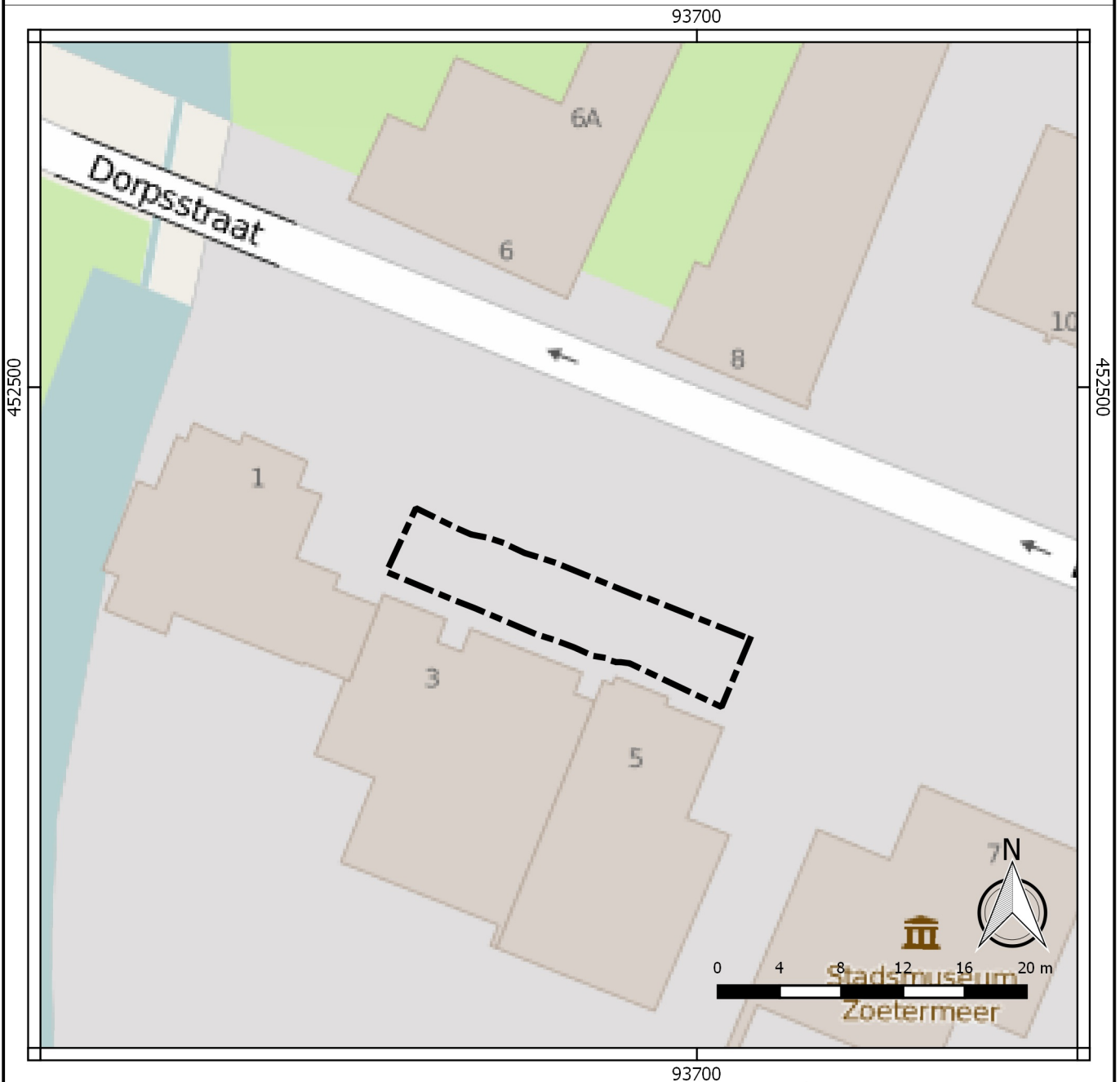
Ruimte & Ontwikkeling

- Milieu
- Archeologie
- Explosieven
- Ecologie
- Water
- Asbest
- Cultuurtechniek
- Bouw
- Infra

Bijlage 2: Periodentabel

Bijlage 3. Overzichtskaart

Legenda
 werkput

IDDs Archeologie
 Projectnaam: Dorpsstraat 3-5, Zoetermeer
 Projectnummer: 42620514
 OMnr: 3995029100
 Projectleider: BCO
 Getekend door: AKO
 Schaal: 1:400
 Datum: 11-4-2016

IDDs
 NOORDWIJK
 's-gravendijkseweg 37
 Postbus 120
 2200 AC Noordwijk
 T: 071 - 402 95 80
 E: INFO@IDDs.NL
 W: www.idds.nl

Ruimte & Ontwikkeling

- Milieu
- Archeologie
- Explosieven
- Ecologie
- Water
- Asbest
- Cultuurtechniek
- Bouw
- Infra

Bijlage 4. Allesporenkaart

Legenda

- werkput sporen
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 9000
- 9001
- 9002
- 9003
- 9004
- profielen
- vondsten
- hoogtelijnen
- verstoringen
- kabels en leidingen

Ruimte & Ontwikkeling

- Milieu
- Archeologie
- Explosieven
- Ecologie
- Water
- Asbest
- Cultuurtechniek
- Bouw
- Infra

NOORDWIJK
 's-gravendijkseweg 37
 Postbus 128
 2200 AC Noordwijk
 T: 071 - 402 85 88
 E: INFO@IDDS.NL
 W: www.idds.nl

IDDS Archeologie

Projectnaam:	Dorpsstraat 3-5, Zoetermeer
Projectnummer:	42620415
OMnr:	3995029100
Projectleider:	BCO
Getekend door:	AKO
Schaal:	1:100
Datum:	11-4-2016

Bijlage 5 Sporelijst

Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Spooraard_vlak	Opmerking
WP0001	1	S0001	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDERING	
WP0001	1	S0002	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDERING	
WP0001	1	S0003	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDERING	
WP0001	1	S0004	PAAL	PAAL	
WP0001	1	S0005	LITHOLAAG	LITHOLAAG	
WP0001	1	S0006	PAAL	PAAL	
WP0001	1	S0007	PAAL	PAAL	
WP0001	1	S9000	OPHOGING	OPHOGING	bouwzand
WP0001	1	S9001	MODERN	MODERN	
WP0001	1	S9002	MATRIX	MATRIX	
WP0001	1	S9003	LITHOLAAG	LITHOLAAG	
WP0001	1	S9004	LITHOLAAG	LITHOLAAG	
WP0001	profiel 1	S9000	OPHOGING	OPHOGING	
WP0001	profiel 1	S9001	MODERN	MODERN	
WP0001	profiel 2	S9000	OPHOGING	OPHOGING	
WP0001	profiel 2	S9001	MODERN	MODERN	
WP0001	profiel 2	S9002	MATRIX	MATRIX	
WP0001	profiel 3	S9000	OPHOGING	OPHOGING	
WP0001	profiel 3	S9001	MODERN	MODERN	
WP0001	profiel 3	S9004	LITHOLAAG	LITHOLAAG	

Bijlage 6 Vondstenlijst

vondstnr	werkput	spoor	vlak	vak	gewicht (gr)	codering (ABR)	baksel/type	vorm	type / productie plaats	Rand	Bodem	Wand	Gruis	compleet	aantal	bakselkleur	versiering	plaats versiering	glazuur	plaats glazuur	daterings code	datering	opmerkingen
1	1	9002	1	2	4,5	KER	faience	indet	indet			1			1	grijs	kobaltoxide, floraal	uit	tinglazuur	in en uit	NTC	1850-1950	
2	1	9002	1	3	45	KER	witbakkend	pispot	indet	1	1				2	grijs	koperoxide	uit	tinglazuur	in en uit	NTB	1700-1850	standing
2	1	9002	1	3	22	KER	roodbakkend	bord	Nederrijn/Limburg			1			1	oranje	mangaanoxide en kopervlekken	in	loodglazuur	in	NTB	1720-1780	
3	1	1	1	3	1671	BAK	baksteen								2	rood					NTBC		
4	1	3	1	3	1199	BAK	baksteen								1	rood					NTBC		

Bijlage 7: Historische kaart 1811-1830

Bijlage 8: Historische bronnen aangeleverd door Oud Soetermeer

Aantekeningen Dorpsstraat 3-5 Zoetermeer (huis ambachtsheer/gemeentehuis)

Ronald Grootveld

Dit pand stond op de plaats van het latere Dorpsstraat 3
Huisnummer voor 1806: 143

10-10-1732 transporteren de erfgenamen van Maria Berkel, weduwe eerst van Kooij, later van Jan Tier aan Adriaan Hoogop, secretaris van Zoetermeer: een huis, erf, schuur of loods, tuin en boomgaard aan de zuidwestzijde van het Dorp Zoetermeer, belendt nw de buurvaart en zo de pastorieerf. Het bestaande contract tussen Simon Berkel (eerdere eigenaar) en de diaconie en Robbert Schilperoort betreffende bomen aan de weg en inzake een gedamd slotje tussen de boomgaard en de diaconiegrond moet worden gehandhaafd. Prijs 1560,- (RA Zm 57 f. 212)

24-12-1733 geeft de diaconie in eeuwige erfpacht aan Adriaan Hoogop als eigenaar van het huis tussen de houten brug en de pastorie: een erfje van ongeveer acht roeden lang ten nw van het erf van Hoogop voor 5,10 per jaar. De schuur op het erfje blijft half eigendom van de diaconie voor het bergen van turf voor de armen. De diaconie heeft recht van overpad. (RA Zm 57 f. 225)
Deze erfpacht wordt vermeld in de verkoopakte 2-11-1811 en werd in januari 1938 nog door de gemeente Zoetermeer als eigenaar van het huis aan de diaconie betaald (notulen kerkeraad hervormde gemeente Zm)

1742 woont Adrianus Rottermont, secretaris van Zoetermeer, in het eerste huis van het dorp (kohier personele quotisatie)

1-3-1749: Adriaan Rottermont mag voor zijn huis in Zoetermeer vier bomen planten (OAR 251 f. 233)

21-6-1758 transporteert Adriaan Hoogop, schout van Zoetermeer aan Willem Gijsbert Schouten, administrerend ambachtsheer voor de minderjarige Henricus en Gerardus van Aalst Schouten: het voornoemde huis, verongeld voor 262,5 roeden, belast met een erfpacht van 5,10 voor 1400,-. (RA Zm 58 f. 143v)

5-5-1759: Willem Gijsbert Schouten, administrerend ambachtsheer, mag de schoeing rondom zijn erf of tuin in het dorp vernieuwen (OAR 254 f. 51v)

Het huis is afgebeeld op de bekende prent van de Dorpsstraat uit 1761.

24-3-1780 transporteert Henricus van Aalst Schouten zijn helft van het huis aan zijn broer Gerardus, die de andere helft al bezit (RA Zm 59 f. 44)

7-4-1781 krijgt Gerardus van Aalst toestemming om steigers te plaatsen en zijn gevel te repareren (OAR 260 f. 290v)

17-4-1784 krijgt Gerardus van Aalst Schouten toestemming om een vertrek "koepelsgewijs" (rond) aan zijn huis te bouwen, gedeeltelijk over de rooilijn; ook mag hij een hek plaatsen; de stoep "root van 3 voet 5 duim nu tot 4 voet" (OAR 262 f. 11 v)

Op de kadastrale kaart van 1832 is de koepelkamer goed te zien; op de kaart van 1986 is de rooilijn nog steeds ongewijzigd, hoewel het huis al in 1960 afgebroken.

2-11-1811 koopt Gerardus van Aalst Schouten, wonende Dorp 1, dit huis a f. 4000,- ("heerenhuis met aangebouwde koepelkamer, erf, boomgaard, tuin, houtbosje") en de daar tegenover liggende stal (later Dorpsstraat 8) aan zijn schoonvader Maurits Cornelis van Reverhorst te Leiden in mindering op een schuld aan hem. Later zal Gerardus' dochter het huis weer via haar moeder erven.

Gerardus van Aalst Schouten overlijdt in 1816. Zijn dochter Jacoba Elisabeth Wilhelmina trouwt met Jacobus Bos. Zij overlijdt 1833. Jacobus was burgemeester van Zoetermeer en hertrouwt Hadewina van Beek. Beiden overlijden in 1874. Zijn zoon C.L.J. Bos, eveneens burgemeester van Zoetermeer,

laat in 1872 het latere Oude Huis op nummer 7 bouwen en bewoont dat. Dat huis werd gebouwd op het sinds de sloop van de pastorie omstreeks 1770 braakliggende erf naast het huis van zijn ouders.

1859 commissaris van de koning op bezoek: secretarie bouwen want secretarie nu bij secretaris thuis, raad vergadert in herberg en de burgemeester woont elders! (Duinisveld)

23/30-9-1874 (Not. Archief Ztm) – verkoop huis nr 1 aan gemeente

Pieter Bos, landbouwer te Ztm

Cornelis Leonardus Jacobus Bos, gemeentesecretaris te Ztm

Frederic Sophie Guillaume Gautier, ridder NL, ltnt kol Korps Mariniers, gedetacheerd bij ministerie van Marine te Den Haag, egv Neeltje Christina Hendrica Bos [dochter van Jacobus Bos en Hadewina van Beek]

Jacobus Leonardus Cornelis Bos, kandidaat notaris te Ztm, tijdelijk te Den Haag

Antonij Moens, korenmolenaar te Delfshaven, mede gemachtigd door zijn broer Jacobus Albertus Wilhelmus Marinus Moens, korenmolenaar te Delfshaven en zijn zuster Maria Moens aldaar [kleinkinderen van Jacobus Bos]

mr. Cornelius van der Vlies, lid Prov. Staten, burgemr. van Hazerswoude (vertegenw. door C.L.J. Bos) [sinds 1843 wdv Maria C.C. Bos]

Arie van Beek, graanhandelaar te Ztm [sinds 1836 wdv Elisabeth C. Bos]

veilen:

1. kapitaal herenhuis (nr. 1) bevattende beneden een marmeren gang, twee kamers en suite, beide geplafonneerd, behangen en met stookplaatsen en de suite bovendien van kasten, voorkamer met slaapplaats en kast, mangelkamer met grote kelder en keuken, waarboven turfzolder, opkamertje met slaapplaats en kast en een ruime zeer fraaie koepelkamer door zes ramen uitzicht gevende op de Dorpsstraat, de Vlamingstraat, de tuin en omliggende landerijen, en boven twee logeerkamers met kasten waarvan een met schoorsteenmantel, een droogzolder en meidenkamertje, beide met afzonderlijke opgang, voorts een ruim erf en grote tuin met verdere getimmerten, gelegen aan het begin van de Dorpsstraat te Ztm, kad. E 266 (huis 87 c.a.) plus een gedeelte grond groot 17 are 60 c.a. door paaltjes aangewezen stuk van kad. E 265 (geheel 21 are 60 c.a.) plus een gedeelte grond groot 1 are 50 c.a. van kad. E 430 (geheel 3 are 6 c.a.), strekkende van de straat en perceel 2 tot aan de Buurtvaart, bel. zo C.L.J. Bos en het niet verkocht wordende deel van E 430 (het midden van de thans aanwezige sloot volgende) en nw de Buurtvaart. De gedeelten van E 265 en E 430 worden nog door het Kadaster gemeten.

2. perceel tuin- of bouwgrond ten westen van het huis nr. 1, zijnde het resterende gedeelte groot 4 are van het perceel kad. E 265 (geheel 21.60 are), welk gedeelte vanuit de straat 21 m. diep en 19 m. breed is aangegeven door paaltjes, ook nog op te meten

3. de ambachtsheerlijkheid van Zoetermeer met daarbij behorende visserijen, vogelarijen en alle verdere rechten en prementien daaraan verknocht, gifte van de kerk, een bank in de kerk [enz. enz.]

> De percelen 1 en 2 zijn gemijnd door de gemeente Zoetermeer voor f. 9775,-

> Perceel 3 is gemijnd door F.S.G. Gautier voor f. 3025,-.

Ten behoeve van de verwervingsgeschiedenis van de ambachtsheerlijkheid (iedereen erfde maar van iedereen) bevat de akte de volgende genealogie:

Jacobus Bos, ovl. Ztm 24-6-1874, tr. 1^e (buiten gemeensch. van goederen, huw. voorw. 22-6-1809 not. Bervoets Den Haag) Jacoba Elisabeth Wilhelmina van Aalst Schouten, ovl. Ztm 7-8-1832; tr.

2^e (in gemeensch. van goederen, huw.voorw. 17-3-1836 not. Molenaar Ztm) Hadewina van Beek, ovl. Ztm 26-7-1874.

Kinderen 1^e huwelijk:

- Elisabeth Cornelia Bos, ovl. Ztm 16-5-1836, tr. (huw.voorw. 17-7-1835 not. Molenaar Ztm) Arie van Beek – dochter: Elisabeth Cornelia van Beek, ovl. 30-5-1836

- Francina Gerarda Agatha Bos, ovl. Delfshaven 24-10-1872, tr. Johannes Peterson Moens, ovl. Delfshaven 9-1-1862 – kinderen: zie de drie Moenscomparanten

- Maria Cornelia Catharina Bos (ook: Maria Catharina Cornelia), ovl. Hazerswoude 31-10-1843, tr. mr. Cornelius van der Vlies

- Leentje Bos, ovl. 3-5-1835

Kinderen 2^e huwelijk:

Pieter

Cornelis Leonardus Jacobus
Jacobus Leonardus Cornelis
Neeltje Christina Hendrica
(allen "comparanten")

2-10-1874 besluit de gemeenteraad om het huis van de familie Bos te kopen. De koepel met kelder wordt gesloopt, een conciërgewoning wordt gemaakt en de gevel wordt vernieuwd (notulen raad)

26-8-1875 vindt de eerste vergadering in het nieuwe raadhuis plaats (notulen raad)

1910 verzakt het achterdeel dus worden secretarie, archiefplaats en conciërgewoning afgebroken en vervangen (gemeenteverslag)

1911 sloot naast raadhuis gedempt en ijzeren hek geplaatst (gemeenteverslag)

1920 verbeteringen aan het raadhuis (gemeenteverslag)

1960 zomer wordt het huis gesloopt. De windveren van de schoorstenen komen terecht op de schoorstenen van 't Oude Huis. Deze windveren werden omstreeks 1990 wegens verregaande verrotting vervangen door replica's.